HENRY JAMES • **Poynton'daki Ganimetler**

The Spoils of Poynton

İletişim Yayınları 3096 • İletişim Klasikleri 151
ISBN-13: 978-975-05-3231-3
© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2021, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ John Singer Sargent, "Kayıtsızlık", 1911
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Nebiye Çavuş, Zeynep Sarıfakıoğlu
BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46
CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HENRY JAMES

Poynton'daki Ganimetler

The Spoils of Poynton

ÇEVİREN ***Fatih Özgüven***

YAZARIN ÖNSÖZÜ
VE FATİH ÖZGÜVEN'İN SONSÖZÜYLE

iletişim

HENRY JAMES 15 Nisan 1843'te ünlü bir dilbilimci ve filozof olan Henry James Sr. ile varlıklı bir ailenin kızı olan Mary Walsh'un oğlu olarak New York'ta dünyaya geldi. James ilköğretim yıllarında önce New York'ta, daha sonra Londra, Paris ve Cenevre'de eğitim gördü; 1862 yılında Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Ertesi yıl ilk öykülerini yazdı. *The Nation* ve *The Atlantic* gibi dergilerde sanat, edebiyat ve gezi yazılarını yayımladı. 1869 yılında Avrupa'ya taşındı ve burada yaşamaya başladı. Bu dönemde Dante Gabriel Rossetti ve William Morris gibi sanatçılar, John Ruskin, George Eliot ve Charles Darwin gibi döneminin ünlü yazarları ile arkadaşlık kurdu. 1870'te, ileride büyük bir romancı olduktan sonra reddedeceği ilk romanını yazdı. 1875'te ilk romanı kabul edilen *Roderick Hudson*'ı kaleme aldı. Aynı yıl bir yıllığına Paris'e gitti ve ilk andan itibaren sosyetenin sevgilisi oldu. Zola, Flaubert ve Maupassant ile tanıştı. Ertesi yıl Londra'ya yerleşti. İtalya seyahatinden sonra 1882'de kaleme aldığı *Daisy Miller* ve 1877'de yazdığı *The American* romanlarıyla edebiyat çevrelerinde ismini duyurmaya başladı. 1881'de yayımlanan *Bir Kadının Portresi*'ne kadar eserlerinde Avrupa'daki eski medeniyetler ile Amerika'daki sosyal hayatın etkileşimini ve Avrupa'da karşılaştığı "uluslararası" kişilikleri inceledi ve çağının en ünlü Amerikalı yazarı haline geldi. Bir dönem natüralist romanlar yazdı, ardından oyun yazarlığını denedi ama başarılı olamadı. 1896'da *Poynton'daki Ganimetler*'i yazdı. *What Maisie Knew* (1897) ve *The Awkward Age* (1899) kitaplarında, yabancısı olduğu İngiliz kişiliğini derinlemesine irdeledi. 1898'de yirmi yılı aşkın süre yaşadığı şehirden ayrılarak Sussex'te bir malikâneye taşındı. Bu evde sanatının doruk noktasını oluşturan son dönem eserlerini kaleme aldı: *Aspern'in Mektupları* (1888), *Güvercinin Kanatları* (1902), *The Ambassadors* (Elçiler, 1903) ve *The Golden Bowl* (1904). Son yıllarında ABD çapında gezerek konferanslar verdi, toplu eserlerinin üzerinde düzeltmeler yaptı. Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz vatandaşlığına geçti. 1916'da kısa bir hastalık döneminin ardından hayatını kaybetti ve Cambridge'de defnedildi. Bugün, *Oxford İngilizce Sözlüğü*'nde James'in eserlerinden binin üzerinde alıntı mevcuttur.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER *7*

KRONOLOJİ *13*

ÖNSÖZ / HENRY JAMES *27*

Poynton'daki Ganimetler

SONSÖZ
FLEDA'NIN BİLDİĞİ... / FATİH ÖZGÜVEN *277*

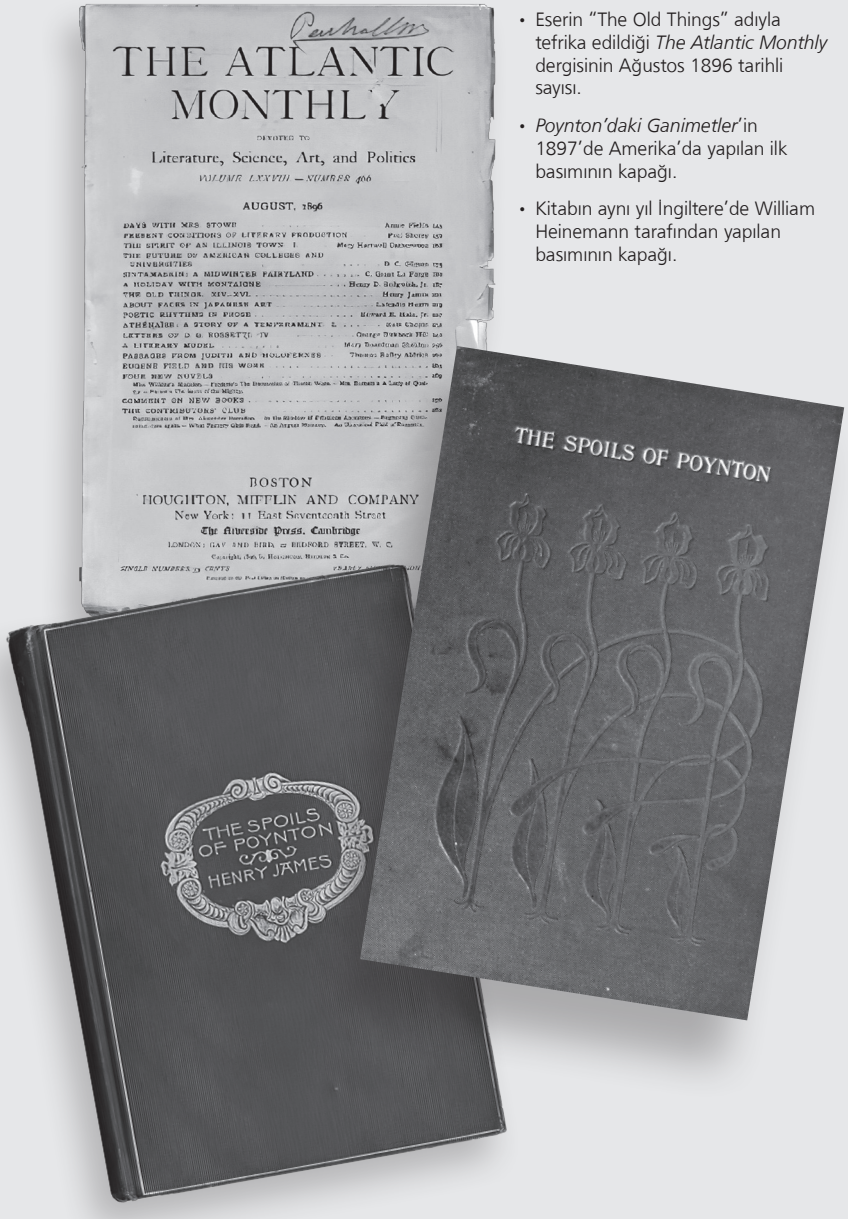

- Eserin "The Old Things" adıyla tefrika edildiği *The Atlantic Monthly* dergisinin Ağustos 1896 tarihli sayısı.
- *Poynton'daki Ganimetler*'in 1897'de Amerika'da yapılan ilk basımının kapağı.
- Kitabın aynı yıl İngiltere'de William Heinemann tarafından yapılan basımının kapağı.

1

Mrs. Gereth, ötekilerle birlikte kiliseye gideceğini söylemişti, ama birden ferahlamak için kilise saatine kadar beklememesi gerekiyormuş gibi geldi; Waterbath'da kahvaltı tam zamanında yenen bir öğündü ve hâlâ bir saati vardı. Kilisenin yakın olduğunu bildiğinden, odasında küçük bir kır gezintisi için hazırlandı ve yeniden aşağı inerken, koridorlardan geçip de dekorasyon ucubelerine, bu büyük rahat evin estetik perişanlığına dikkat ederken, dün geceki irkilişi, çirkinlik ve bönlükten için için ruhunu daraltacak her şeyin yenilenişi bir dalga gibi dönüp geri geldi. Neden böyle irtibatlara evet diyordu, neden kendini ihtiyatsızca böyle ortaya atıyordu? Tanrı biliyor ya, kendince sebepleri de yok değildi, fakat burayı tecrübe etme olayı bütününde korktuğundan da sert olmuştu. Her şeyden kurtulup açık havaya, gökyüzüyle ağaçların, çiçeklerle kuşların yanına çıkmak her bir sinir için bir gereksinimdi. Muhtemelen Waterbath sayfiyesinde çiçeklerin renkleri bozarır, bülbüller detone şakırdı; fakat duyduğunu hatırlıyordu, burayı tasvir edenler yerin genellikle "tabiat avantajı" denilen şeye sahip olduğunu söyle-

mişlerdi. Yeterince sahip olmadığı avantaj vardı zaten. Odasındakiler gibi bir duvar kâğıdı yüzünden saatlerce gözünü kırpmamış bir kadın kişinin insan içine çıkabileceğine inanmasını beklemesinlerdi; ama gene de taze dulluk esvapları içinde hışırtılarla antreden geçerken, insan içine çıktığı pazarların müsekkinine ek olarak şunun bilinci de onu ayakta tutuyordu; kendisi, her zaman olduğu gibi, bu evde giyim kuşamında bir bakkal karısında bile göze batacak o alışılmamış şıklığın korkunç damgasını taşımayan yegâne kişiydi, *endimanchee* görünmektense ölürdü daha iyi.

Ne iyi ki ona meydan okuyan çıkmadı, antrede tam da o meşum amaçla giyinip süslenmekle iştigal eden öteki kadınlardan eser yoktu. Mülkün arazisine çıkar çıkmaz fark etti ki, konumuyla, yerli yerinde, evin sakinlerine iyi örnek teşkil edecek manzarasıyla Waterbath gayet hoş bir yer olabilirmiş. Kendisi olsa, elinde böyle malzemelerle, nasıl da tabiattan feyzalırdı! Birden, bir patikanın dönemecinde, konuklardan birine rastladı, bir sıraya oturmuş, tek başına derin düşüncelere dalmış genç bir hanımkız. Kızı dün gece yemekte ve daha sonrasında da görmüştü; kızlara aklında daima oğlu olduğu için endişeyle ya da ölçüp biçerek bakıyordu. Kalbinin derinliklerinde Owen'ın, kendisinin yaptığı bütün büyülere karşın eninde sonunda bir rüküşle evleneceğine dair bir inanç vardı; elinde bunun için yeterli kanıt olduğundan değil, sadece kendi derin rahatsızlığından dolayı, kendisi gibi duyarlı bir kadının talihinin kara olacağını düşündüğünden. Kaderi, cezası, yükleneceği çarmıh çirkin bir biçimde evine böyle bir kadın sokulması olacaktı. İki Vetch kızından biri olan bu kızda güzellik yoktu fakat Mrs. Gereth donukluğunda bir hayat emaresi arayarak kızı gözleriyle tararken, böyle bir silüetin şu an için derdini en az azdıracak biri olduğunu düşündü. Fleda Vetch'in giyinişinde en azından bir fikr-i takip vardı, belki daha fazlası yoksa da; bu da

aralarında bir bağ sağlıyordu, özellikle de bu durumda fikir taklit değil gerçek olduğu için. Mrs. Gereth çoktandır rüküşlük denen haletiruhiyenin belli bir ortalama güzellikle epeyce ilişkili olduğu gerçeğini genelleştirmişti. Konuklar arasında beş kız vardı ve bu ince, solgun ve siyah saçlı kızın güzelliği, ötekilerininki kadar çene çalmaya vesile olacak gibi değildi. Daha az yetişkin öbür iki kız, Brigstocklarınkiler, bu evin kızları özellikle iç bayıltacak kadar "latif" idiler. Şu sabah ise önündeki hanımkıza bir bakış daha attığında Mrs. Gereth kızın alımlı ve çarpıcı olmakla itham edilemeyeceğine emin olarak rahatladı. Daha konuşmamışlardı, ama kız aralarındaki rabıtanın biraz olsun farkında olduğunu gösterecek olursa bu tanışmalarına vesile olacaktı. Kız oturduğu yerden Mrs. Gereth'in onun halinde tavrında gördüğü rehaveti pek az bozacak bir gülümsemeyle doğruldu. Kadınların yaşça büyük olanı onu çekerek yerine oturttu ve yan yana otururlarken, bir an için bakışları karşılaştı, birbirlerini yokladılar. "Güvenilir misin? Söyleyebilir miyim?" dediler birbirlerine ve hemen de tanıdılar hatta ilan ettiler kaçıp gitmek için duydukları ortak arzuyu. Mrs. Gereth'in, sonradan denildiği gibi, kızı pek sevmesinin "mukadder oluşu" tam da zavallı çocuğun kendisinden de acil bir kaçıp gitme ihtiyacı içinde olmasını keşfi ile başladı. Zavallı çocuğun ne kadarına cesaret edebileceğini çarçabuk anlaması ise onun müthiş dostane bir tavırla şu sözleri haykırmasıyla kanıtlanmıştı: "Ne kadar korkunç değil mi?"

"Korkunç-korkunç!" diye bağırdı Mrs. Gereth bir kahkahayla, "Ve bunu söyleyebilmek de gerçek bir teselli." Şu münasebetsiz garip huyunu, korkunçluk karşısında mutsuz olmaya meyilli oluşunu başarıyla gizleyebildiğini düşünürdü, hedeflediği bir şeydi bu çünkü. Dörtbaşı mamur olana duyduğu tutkuydu sebebi; ama bu hiçbir zaman sergilediği ya da tadını çıkardığı bir şey değildi, tutkunun adımla-

rına ahengini vermesiyle ve hayatta sessiz ve sakin görünmekle yetinir, her zaman derin bir sadakatten daha sessiz pek az şey olduğunu kendine hatırlatırdı. Bu yüzden içindeki gizli yaya hemen parmak basmış olan genç kızın isabetliliğinden çok etkilenmişti. Korkunç olan, dehşet verici olan, Waterbath'ın içe işleyen çirkinliğiydi; hanımların gölgede oturmuş, aşağı doğru ucuz mavi fincan tabakları gibi sarkmayan kocaman sakin gökyüzüyle tazelenirken hakkında konuştukları da bu oldu. Derin ve sistematik bir çirkinlikti bu; Brigstockların sapkın tabiatları sonucu, zevk prensibi bu tabiatın kompozisyonundan alay-ı vala ile sürüp atılmıştı. Evlerinin döşenişinde, dikkat çekecek kadar aktif, ama tekinsiz ve ne idüğü belirsiz başka bir prensip çalışmıştı onun yerine. Sonuçları seyretmesi insanın içini karartıyordu, cihanşümul bir ne yapsan-olmaz kisvesine bürünmüştü bu sonuçlar. Doğruya doğru ev kötüydü ama hiç ellemeseler idare edebilirdi. Bu iyiliği yapmaya kadir değillerdi; evi süprüntü süsler ve şuradan buradan toplama sanat eserleriyle, garip çıkıntılar ve salkım salkım perdelerle, ancak hizmetçilerin biriktireceği hatıralıklara benzer ıvır zıvırla, körler için birer mükâfat olacak ne idüğü belirsiz kolaylıklarla tıka basa doldurmuşlardı. Halı ve perde konusunda iyice zıvanadan çıkmışlardı; felaket konusunda yanılmaz bir sezgileri vardı ve o kadar zalimane biçimde fecaatle iç içeydiler ki bu onları neredeyse trajik yapıyordu. "Oturma odamı," derken sesini alçalttı Mrs. Gereth, "düşündükçe yüzüme allar basıyor"; ve taze arkadaşlar, ikisi de birbirlerine kaldıkları odalarda gözyaşlarına engel olamadıklarını itiraf ettiler. Yaşça büyük hanımın odasında bir dizi komik suluboya resim vardı, bir aile dehasının elinden çıkma bir aile şakası; genç olanın odasında ise şu ya da bu Fuar'ın yüzüncü yıldönümü anısına bir hatıralık; ikisi de titrediler bunların bahsi geçince. Ev inadına kendisinden de çirkin yerlerden toplanmış hatıralık eş-

yayla ve unutmanın merhamet adına bir vazife olacağı eşyalarla doluydu. En korkuncu da her şeyin üzerine sıvaştırılmış, insanın gözüne gözüne sokulan, kötü kokulu dönüm dönüm mobilya cilasıydı; Fleda Vetch'in kanısı şuydu, onu kendi elleriyle ve birbirleriyle neşeyle itişip kakışarak sürmek Brigstockların yağmurlu günlerde eğlencesi olmuştu.

Eleştiri derinleşince, Fleda belki de birilerinin Mona'da bir şeyler bulacağı imasını ortaya attı, Mrs. Gereth ise bunu bir protesto iniltisiyle, bastırılmış tanıdık bir "Aman Allah aşkına!" çığlığıyla karşıladı. Mona üç kızın en büyüğüydü, Mrs. Gereth'in en çok işkillendiği. Genç dostuna onu Waterbath'a getirenin bu işkillenme olduğunu itiraf etti; bu öylesine ağır basıyordu ki hemen oracıkta bir sığınak, bir çare olarak gördüğü şu kızla bir şeyler yapılabileceği fikrine dört elle sarıldı. Her halükârda şoku daha keskinleştiren, hakkında hayaller beslediği bu yere maruz kalması olmuştu, kendi kendine içi fena halde ürpererek kaderin gerçekten böyle bir yerde yetişmiş bir gelini sırtına yük etmeyi kurup kurmadığını düşünmüştü. Mona'yı kendi ortamında, Owen'ı da onun yanı sıra yakışıklı ve hantal hantal yürürken görmüştü; ama bu ilk bir iki saatin etkisi ne mutlu ki kara bulutlara gebe olmamıştı. Mona'yı asla kabul edemeyeceğini daha iyi anlamıştı, ama Owen'ın ona fikrini sorup sormayacağı hiç de belli değildi. Owen yemekte başkasının yanında oturmuş, sonra da geri kalan herkes kadar berbat ama şükür ki evli olan Mrs. Firmin'le sohbet etmişti. Etraflıca düşünme ihtiyacıyla açıkça adını koyduğu Owen'ın hantallığının iki cephesi vardı: bunlardan biri korkunç zevk yoksunluğu, diğeri de abartılmış ihtiyatlılığı. Mona'nın ayağını yerden kesmek söz konusu olursa endişelenecek bir şey yoktu, çünkü Owen pek ender olarak olaylara böyle girerdi.

Arkadaşının Poynton'un harikulade bir yer olduğunu sandığını söyleyerek lafı açması üzerine, Mrs. Gereth Poynton

hakkında iki çift laf edecekti ki duyduğu konuşma sesleri onu birden susturdu. Anında ayağa kalktı ve Fleda o zaman ondaki paniğin kesinlikle dinmemiş olduğunu fark etti. Oturmakta oldukları yerin arkası dikçe bir yokuş halinde aşağı iniyordu, bu uzun çimenlik yoldan da kilise kıyafetlerini giymiş fakat bu durumu açıkça şakaya vuran Owen Gereth ile Mona Brigstock yokuşu birbirlerine yardım ederek tırmanmaktaydılar. Düzlüğe vardıklarında, Fleda, Mrs. Gereth'in Fleda'nın Mona Brigstock'un karakteri hakkındaki düşüncesi karşısında kapıldığı infiali anlamış oldu. Miss Brigstock kahkahalar atmış hatta rahat bir tavır sergiler görünmüş, fakat bu durum yüzünde en ufak bir ifadeye yol açmamıştı. Uzun boylu, dimdik, akça pakça, uzuvları uzun uzun ve garip biçimde fistolar içinde karşılarında duruyordu, ne gözlerinde bir ifade ne de hatlarının başka bir noktasında göze görünür bir kıpırtı emaresi vardı. Konuşması başka şeylerden yardım almadan sesin ağızdan çıkıvermesi anlamına geldiği tiplerdendi, böylelerinde varoluşun gizi anlaşılmaz biçimde, hiç bozulmadan korunur. İfadeleri, eğer olsa, muhtemelen hayrete mucip olurdu, ama ne laf söylerse sadece söylüyordu, nasıl yapıyorsa, işaretlere başvurmaksızın. Owen Gereth için durum böyle değildi, onda işaretten bol bir şey yoktu, hepsi de gayet basit ve hemen dışavurulanlardan. Gürbüz ve inişsiz çıkışsız, hayli doğal ama son derece efendiydi, görünüşünde manasız bir aktiflik ve hoş bir sıkıcılık vardı. Annesi ve Fleda Vetch gibi, ama başka bir maksatla, genç çift kiliseden önce bir dolanmaya çıkmışlardı.

İki çiftin karşılaşması dikkat çekecek kadar nahoş olmuştu ve algıları açık olan ve giderek daha da keskinleşen Fleda, Mrs. Gereth'in uğradığı şokun derecesini anlayabiliyordu. Gözucuyla şahit oldukları harala gürelede bir mahremiyet –a evet, mahrem ama aynı zamanda çocukçaydı–var-

dı. Hepsi birlikte eve doğru ağır ağır yürümeye koyuldular ve Fleda bir kere daha Mrs. Gereth'in olayları hızla yönetişine tanık oldu, çünkü âşıklar, ya da her ne iseler kendilerini birbirlerinden ayrılmış buldular. Kendisi arkadan Mona'yla geliyordu, anne ise oğluna el koymuştu ama onunla sohbeti birlikte yürürlerken dedikleri duyulmasa da hararetliydi. İlgimiz dahilindeki küçük drama hakkında doyurucu bir fikir edinmeyi kendisinden bekleyeceğimiz, grubun bilinçliliği daha yoğun olan üyesi, Mrs. Gereth'in müdahalelerine dair daha da canlı bir izlenimi on dakika sonra, kilise yolunda edindi çünkü gene başka bir eşleşme gerçekleşmişti. Owen Fleda ile yürüyordu ve kız bunun annenin yönlendirmesi ile gerçekleştiğine emin olunca eğlendi. Fleda'nın başka eğlenceleri de vardı; mesela şimdi de Mrs. Gereth'in Mona Brigstock'la birlikte olduğunu fark etmek; söz konusu genç kıza karşı yüzünde güller açtığını görmek; maharetle ve akıllıca kendini empoze eden, aralıklara sızan müthiş parlak bir yaradılışı olduğunu aklından geçirmek; ve nihayet Owen Gereth'in son derece güzel ve çok tatlı biçimde kıt akıllı olduğunu hissetmek. Bu genç insanın hassasiyet ve gurur konusunda kendinin bile bilmediği harikulade sırları vardı; fakat şu anda, bu meseleler üzerinde düşünürken bireysellik denebilecek bir noktaya yaklaşmıştı, değil mi ki etrafa bulaşmadan aptal olmanın daha hoş bir sonuç verdiği ve oldukça dikkat çekici olabileceği fikrini benimsemişti – ya da şöyle söyleyelim, öyle olmanın akıllı ve kaba saba olmaktan daha hoş ve hatta daha dikkat çekici olduğu. Owen Gereth en azından ölçüsü biçisi, hatları ve tökezlemeleri ile bu ikincilerden değildi. Fleda kendisi, eğer hayatta evlenecek olursa, akıllılığı evliliğe kendisi katardı ve kocasının yönlendirilmeyi minnetle karşılayacak bir güç olacağını fark etmek hoşuna gitmişti. Kendi de ucundan kenarından Mrs. Gereth'le aynı familyadan bir ruhtu. O hararetli ve

karmakarışık pazar günü büyük bir olay gerçekleşti; küçük hayatı fevkalade bir dönüşümün bilincine erdi. Cılız geçmişi üzerinden yanlış bir esvap gibi sıyrılıp düştü ve pazartesi günü kente dönerken trenden gözünü dikip baktığı şehrin hemen dışındaki kırlarda gördüğü, özellikle sevdiği şeylerle dolu bir gelecek oldu.